

TRAFIKVERKET

Populärversion av:

Åtgärder för ökad andel godstransporter på järn- väg och med fartyg

REDOVISNING AV REGERINGSUPPDRAG

Trafikverket

Postadress: Röda vägen 1, 781 89 Borlänge

E-post: trafikverket@trafikverket.se

Telefon: 0771-921 921

Författare: Björn Garberg och Magnus Bengtsson

Version: 1.0

Projektnummer: TRV 2018/93267

Kontaktperson: Björn Garberg

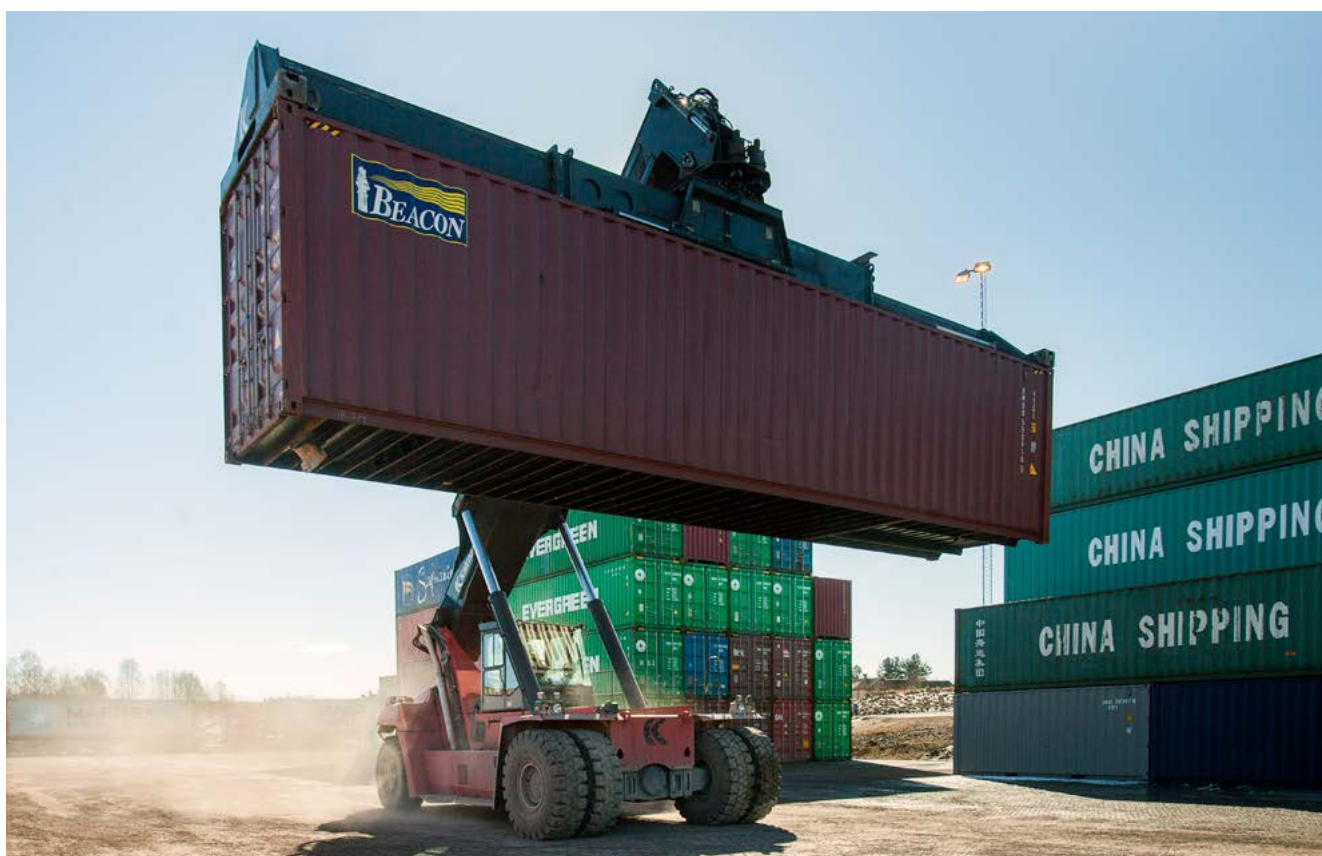
Publikationsnummer 2019:144.

Foto: Sid 1. Vadim Kozlovskij, Sid 3. Lars Dahlström, sid 5. Johan Ekstam, sid 8. Sascha Burkard, sid. 11 Johan Ekstam, sid 12. Calle Bredberg, sid 15. Guddelaphoto, Mostphotos.

Godstransporterna i fokus

För att möta framtida utmaningar behöver andelen godstransporter på järnväg och med fartyg öka. Trafikverket har, som ansvarig myndighet för den långsiktiga infrastrukturplaneringen, en viktig roll för att ambitionerna ska kunna realiseras. Men transportuppläggets utformning påverkas av en rad olika faktorer och förutsättningarna ser olika ut. Regeringen har nu gett Trafikverket i uppdrag att belysa vad myndigheten kan göra för att förbättra förutsättningarna för godstransporter på järnväg och med fartyg.

Trafikverket kan på en rad punkter vidta åtgärder som ger positiva effekter för godstransporter på järnväg och med fartyg och som ökar nyttjandegraden i järnvägssystemet. Ett fortsatt nära samarbete med aktörerna i transportkedjan är en förutsättning för att kunna nå en överflyttning på bredare front. En hel del arbeten pågår, men mer behöver göras.

”Intermodal =
en transport som
omfattar flera trafikslag
och som inkluderar
minst en omlastning
av godset”

Kunskapen...

...om intermodala transporter och hur gods kan flyttas från väg till järnväg och sjöfart behöver öka. Rätt åtgärder behöver vidtas på rätt ställen i transportsystemet för att resurserna ska kunna satsas där de ger mest nytta.

Trafikverket har idag en relativt god kunskap om trafikflödena nationellt och regionalt. Men kunskapen är mindre om hur godsflöden ser ut och var i systemet den största potentialen finns. Även kunskapen om vilka åtgärder som behöver vidtas av de olika aktörerna kan förbättras. Myndigheten behöver också öka sin egen kunskap om industrins och transportbranschens förutsättningar och de utmaningar som ligger i att ändra transportupplägg. Även bland varuägare och andra transportköpare behöver kunskapen om intermodala transporter fördjupas. Det finns ett generellt behov av att informera om och visa möjligheterna med järnvägs- och sjöfartstransporter.

För att öka kunskapen internt och externt kommer Trafikverket att:

-
- Genomföra trafikslagsövergripande systemanalyser och åtgärdsvalsstudier (ÅVS) som beskriver överflyttningspotentialen i olika internationella och nationella godsflöden och stråk. Studierna ska också konkretisera vilka åtgärder som behöver vidtas för att realisera en överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart.
 - Belysa vilka åtgärder i fyrstegsprincipen som Trafikverket kan föreslå och ta initiativ till. Åtgärderna ska främja en överflyttning av gods-transporter från väg till järnväg och sjöfart och bidra till ökad nyttjandegrad i järnvägssystemet.
 - Komplettera Trafikverkets informationssystem, för att få en bättre överblick över de intermodala omlastningspunkter som finns i Sverige.
 - Informera i branschöverskridande samverkansforum om de möjligheter som järnvägs-, sjöfarts- och intermodala transporter erbjuder.
 - Stärka den egna kunskapen om varuägarnas, transportköparnas och transportörernas behov och förutsättningar.
-

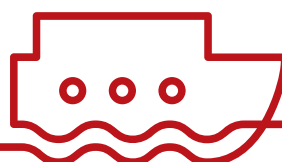
“Samverkan med och mellan aktörerna i transportkedjan behöver bli mer målinriktad, lösningsorienterad och proaktiv med tydligare fokus på en överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart”

Samverkan...

...med och mellan aktörerna i transportkedjan behöver bli mer målinriktad, lösningsorienterad och proaktiv med tydligare fokus på en överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart. Samverkansplattformar där transportkedjans aktörer kan mötas regelbundet för att öka sin kunskap om överflyttning är centralt. Trafikverket kan ta initiativ till en sådan samverkan där utvecklingen över tid kan följas och nya åtgärdsförslag och samarbeten fångas upp. Dialogen med de aktörer som Trafikverket inte har några formella samverkansforum med idag, exempelvis varuägare och rederier, behöver fördjupas.

För att skapa en närmare och kontinuerlig samverkan med och mellan transportkedjans aktörer kommer Trafikverket att:

-
- Samordna och genomföra regionala godstransportråd i enlighet med nuvarande intentioner.
 - Ta initiativ till återkommande branschöverskridande dialoger i mindre grupperingar med särskilt fokus på överflyttning. Syftet är att dela kunskap om sjöfart, järnväg och intermodala transporter. Att öka den egna förståelsen för näringslivets och transportbranschens förutsättningar och stimulera till nya transportupplägg på järnväg och med fartyg är också viktigt.
 - Vid behov bjuda in till en mer händelsestyrd samverkan med aktörerna i transportkedjan. Genom att agera proaktivt kan händelser som påverkar transporter av gods på järnväg och med fartyg hanteras.
-

Planeringen...

...av åtgärder i infrastrukturen behöver systematiskt inkludera möjligheten att flytta gods från väg till järnväg och sjöfart. Det gäller både vid utredningar och vid prioriteringar av åtgärder i transportsystemet. Det behöver också bli tydligare att andra aktörer än Trafikverket har en roll och ett ansvar. Möjligheterna att använda järnväg och sjöfart behöver betonas ytterligare i de olika skedena.

För att tydligare inkludera möjligheten att använda järnvägs- och sjöfarts-transporter kommer Trafikverket att:

- Säkerställa att åtgärdsvalsstudier genomförs med en bred ansats och att lösningar i samtliga trafikslag övervägs tidigt i processen.
- Genomföra fördjupade analyser av överflyttningseffekter när brister i transportsystemet utreds.
- Se över möjligheterna att ingå överenskommelser med hamnar och terminalägare om åtgärder som främjar järnvägs- och sjöfarts-transporter.

“Planeringen av åtgärder i infrastrukturen behöver systematiskt inkludera möjligheten att flytta gods från väg till järnväg och sjöfart”

Incitamenten...

...för att starta ny järnvägs- och sjöfartstrafik behöver förstärkas. Att starta eller byta till nya transportupplägg medför stora risker och osäkerheter både för tågoperatörer, rederier och varuägare. Trots de uttalade ambitionerna att flytta gods från väg är det svårt för järnväg och sjöfart att konkurrera med lastbilstransporter. Det gäller även vid transporter av skrymmande god på väg. De statliga avgifterna utgör en del av transportkostnaderna, men Trafikverket har begränsade möjligheter att påverka avgiftsnivåerna. Däremot administrerar myndigheten olika typer av stöd som kan användas för att främja järnvägs- och sjöfartstransporter.

För att öka incitamentet till nya transportlösningar kommer Trafikverket att:

- Förtydliga förutsättningarna för och informera branschen om möjligheterna att ansöka om stöd för projekt som syftar till att flytta gods från väg till järnväg och sjöfart.
- Bistå regeringen i arbetet med att förbereda, etablera, informera om och genomföra ett stödsystem i enlighet med Trafikanalys förslag om en breddad ekobonus, förutsatt att regeringen fattar beslut i frågan.
- Alltid beakta möjligheten att transportera på järnväg och med fartyg innan dispens för skrymmande transporter på väg beviljas.
- Vid behov bistå Sjöfartsverket med fördjupade analyser över vilka överflyttningseffekter förändringar i avgiftsuttaget till sjöfarten kan medföra.

“Incitamenten för att starta ny järnvägs- och sjöfartstrafik behöver förstärkas”

“Järnvägens möjligheter att öka sina godstransporter behöver förbättras och nyttjandegraden i järnvägssystemet öka. Ett av de största hindren för att välja järnvägen är enligt många aktörers uppfattning den bristande punktligheten och flexibiliteten för godståg”

Järnvägens...

...möjligheter att öka sina godstransporter behöver förbättras och nyttjandegraden i järnvägssystemet öka. Ett av de största hindren för att välja järnvägen är enligt många aktörers uppfattning den bristande punktligheten och flexibiliteten för godståg. Även priset för en järnvägstransport kan vara ett hinder för att välja tåget istället för lastbilen. Stora satsningar görs idag både i infrastrukturen, i systemstöden och inom forskning och innovation. Flera åtgärder för att öka nyttjandegraden är dessutom under planering och genomförande. Pågående initiativ behöver slutföras och nya åtgärder initieras.

För att förbättra förutsättningarna för järnvägen kommer Trafikverket att:

- Identifiera, planera och genomföra trimningsåtgärder som underlättar en överflyttning av godstransporter och som möjliggör en ökad nyttjandegrad i järnvägssystemet.
- Utredda hur en rabatt på banavgifter för nya transportupplägg skulle kunna utformas, med beaktande av eventuella negativa effekter för sjöfarten.
- Säkerställa att statligt ägd infrastruktur som ansluter till terminaler och hamnar underhålls utifrån ett stråk- och transportflödesperspektiv.
- I samverkan med berörda aktörer implementera resultat från pågående forskningsprogram och projekt, bland annat Shift2Rail och KAJT.

För att öka nyttjandegraden i järnvägssystemet kommer Trafikverket att:

- Genomföra åtgärder för längre, tyngre och större godståg enligt Nationell plan 2018–2029 och om det finns finansiella förutsättningar, tidigare lägga genomförandet.
- Fortsätta pågående samarbete med järnvägsbranschen i Tillsammans för tåg i tid (TTT), för att öka tågens punktlighet
- Fortsätta pågående arbeten med att utveckla och effektivisera kapacitetstilldelningen. Det gäller bland annat implementering av MPK (Marknadsanpassad planering av kapacitet) och det fortsatta arbetet med TTR (Redesign of the timetabling process).
- Utredda hur en rabatt på banavgifter på sträckor med avsevärt underutnyttjande skulle kunna utformas, med beaktande av eventuella negativa effekter för sjöfarten.

Inlandssjöfartens...

...möjligheter att avlasta det svenska vägnätet lokalt och regionalt behöver bättre tillvaratas. Men de kommersiella förutsättningarna är inte optimala. De nya, föreslagna inlandssjöfartsområden är heller inte anpassade för trafiken fullt ut. Branschaktörerna i Sverige är få till antalet och möjligheterna att dela och ta tillvara på kunskap och erfarenheter är begränsade. Ett svenskt branschforum saknas.

För att bättre tillvarata inlandssjöfartens potential kommer Trafikverket att:

- Utredda brister i de farleder som ingår i Transportstyrelsens förslag till ny områden för inlandssjöfart. Behovet av åtgärder kommer att bedömas utifrån fördjupade kontakter med branschen.
- Kartlägga möjligheterna att stärka inlandssjöfarten med åtgärder som motsvarar de effekter som införandet av ett "femte trafikslag" förväntas medföra.
- Etablera ett samverkansforum med aktörerna inom inlandssjöfarten. Forumet ska främja kontinuerlig dialog, informationsutbyte och kunskapsspridning.
- Öka närvaron i europeiska forum för inlandssjöfart. Genom ökad närvaro kan Trafikverket dra lärdom av den kompetens och erfarenhet som finns hos såväl myndigheter och privata aktörer i Europa och synliggöra den svenska inlandssjöfarten.

"Inlandssjöfartens möjligheter att avlasta det svenska vägnätet lokalt och regionalt behöver bättre tillvaratas. Men de kommersiella förutsättningarna är inte optimala"

“Forskning och innovation inom Trafikverkets portföljer behöver ett tydligare fokus på överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart”

Forskning och innovation inom Trafikverkets portföljer...

... behöver ett tydligare fokus på överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart. Regeringen har nyligen gett Trafikverket i uppdrag att bredda och utöka stödet till forskning och innovation på sjöfartsområdet. Men även andra områden behöver bättre spegla den politiska inriktningen. En större tydlighet i Trafikverkets forsknings- och innovationsplan skulle kunna bidra till fler och mer pricksäkra forskningsprojekt. Det gäller inte minst de forskningsområden som stödjer en utveckling mot en större andel godstransporter med järnväg och sjöfart.

För att göra forskningen kring intermodala transporter mer pricksäker kommer Trafikverket att:

- Föra in överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart som ett prioriterat tema i Trafikverkets forsknings- och innovationsplan och öka detaljeringsgraden i beskrivningarna.
- Analysera och förbereda en förkommersiell upphandling av ett forskningsprogram, med fokus på att öka andelen godstransporter på järnväg och med fartyg.

De informationssystem...

....som Trafikverket idag förvaltar bedöms ha begränsade förutsättningar för att utvecklas så att de underlättar planeringen av intermodala transporter. Den typ av information som Trafikverket förfogar över är inte av det slag som transportkedjans aktörer främst efterfrågar. Nyttan med att utveckla Trafikverkets system är därför förhållandevis liten. Men för Trafikverkets egen planering – och i viss mån även för branschens aktörer – kan det finnas ett värde i att få en bättre allmän överblick över vilka omlastningsmöjligheter som finns mellan trafikslagen. En komplettering av till exempel det befintliga informationssystemet för lastplatser på järnväg (Laslo), skulle kunna bidra till det.

De åtgärder...

...som Trafikverket föreslår bedöms sammantaget kunna leda till att förutsättningarna för godstransporter på järnväg och med fartyg förbättras. Men det förutsätter att de inte stannar vid förslag utan att de faktiskt genomförs. För att ta ett tydligare och mer samlat grepp i frågan kommer Trafikverket därför upprätta en färdplan för överflyttning av gods från väg till järnväg och sjöfart. Färdplanen ska beskriva vad Trafikverket kommer att göra för att andelen godstransporter på järnväg och med sjöfart ska öka. Den kommer också att tydliggöra hur insatserna ska samordnas, genomföras och prioriteras.

